

Čas

Při čtení rukopisu připravované Koubovy knížky jsem narazil na citaci a interpretaci Heideggerova chápání „času světa“ (7528, s. 452-3 čes.př.), a chtěl jsem si ověřit věrnost výkladu. Mám po ruce jen český překlad, budu se muset podívat ještě na originál. V překladu čteme: „Čas světa je také „subjektivnější“ než každý možný subjekt, poněvadž ...“ (452). Má otázka zní: v jakém smyslu můžeme říci, že subjekt je subjektivní? Zajisté platí, že subjekt nemůžeme, nesmíme „objektivat“, tj. činit objektem a chápat jako objekt. Ale plyne z toho, že je subjekt „subjektivní“? Subjektivní může být jen chápání subjektu, pojetí subjektu, přístup k subjektu, jakákoli aktivita či výkon, které se k subjektu vztahují a na něj se zaměřují; ale subjekt sám jakožto tematizovaný není přece subjektivní, nemůže být součástí ani složkou subjektivity, totiž onoho výkonu subjektivity resp. (v užším smyslu) „vědomí“. Subjekt je to, co je tematizováno, k čemu se subjektivita (či vědomí) intencionálně vztahuje, co míní. A právě zde je třeba nahlédnout nutnost rozšíření a proměny toho, jak chápeme „skutečnost“: samu tematizaci nesmíme s nekontrolovanou, nekritickou samozřejmostí ztotožňovat s objektivizací (objektifikací), čímž nerozumím pouze nějaké „zvěcnění“ (ve smyslu věc = res, res realis). Velice oceňuji důraz, jaký Heidegger v této souvislosti dává na „jasné nahlédnutí“ a jeho odmítnutí pouhého „nejistého kolísání“ mezi subjektivizací a objektivizací (453). Ale takové jasné nahlédnutí není možné jinak než pojmově; a pojmové myšlení se neobejde bez konstrukce myšlenkových modelů. Těm začal Husserl říkat (po vzoru Franze Brentana, ale se závažnými významovými korekturami) „intencionální předměty“ (či „objekty“). Nám nezbyvá, než v chápání zachovat rozdíl mezi intencionálním aktem a intencionálním „předmětem“, ale možnosti intencionální tematizace musíme rozšířit ještě na intencionální „nepředměty“ (non-objekty). Potud jde o „sebepochopení intencionální aktivity“; tím ovšem náš úkol nekončí. Jde zejména o to, nově (a to znamená s náležitým rozšířením) pochopit „skutečnost“, která má být myšlenkově modelována, tj. jejíž modely musí být pojmově konstruovány. A zde ukazuje Heidegger nepochybně velmi přesvědčivě právě na problému „původního času“ (jakožto „časovosti“, máme-li užít jeho vlastní formulace), jak jej nemůžeme nejen „reifikovat“ (tj. chápat jako „věc = res“), ale vůbec objektivovat, vůbec chápat jako „jsoucí“ a tím jako „jsoucno“.

(Písek, 010903-1.)